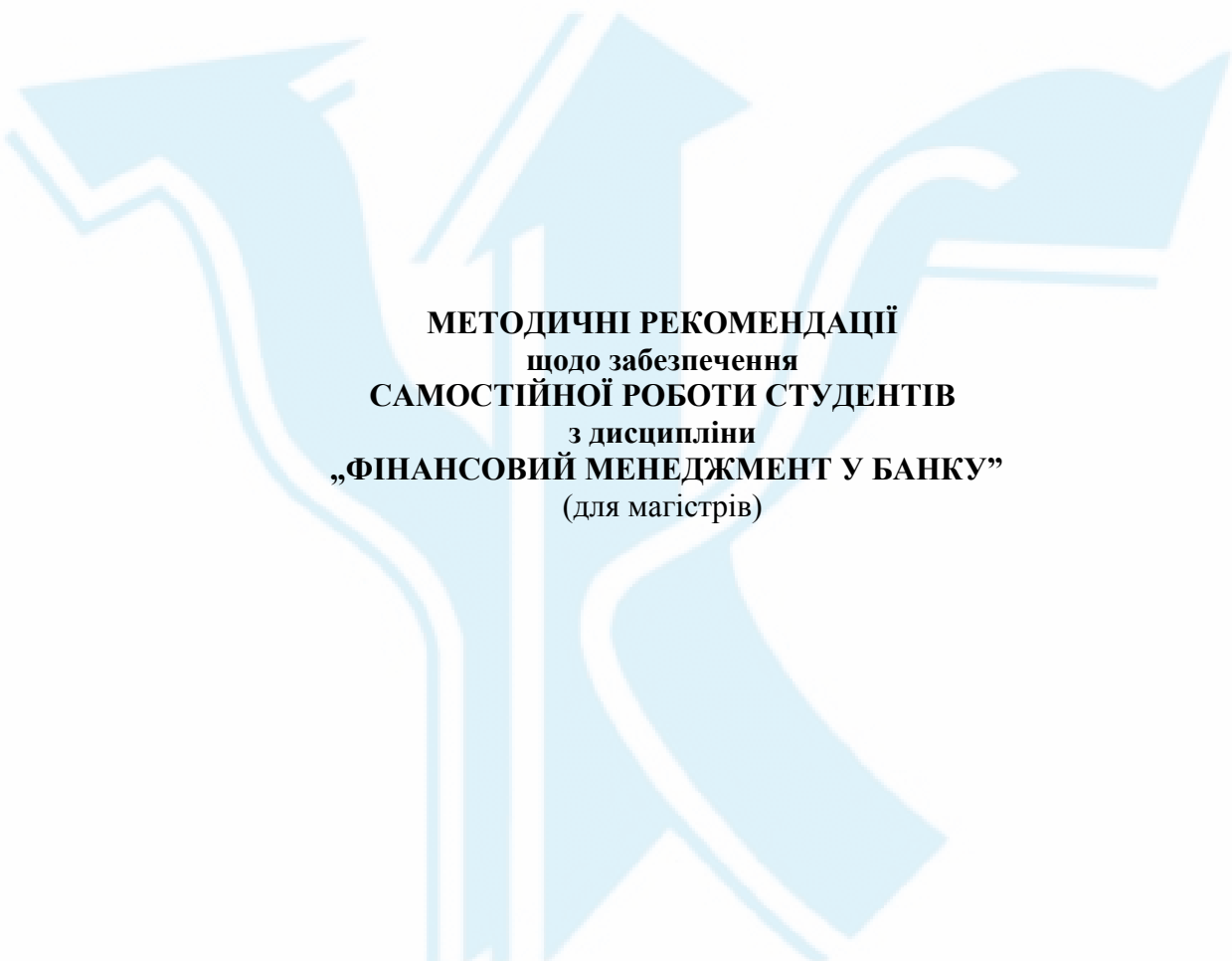

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо забезпечення
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
„ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У БАНКУ”
(для магістрів)

МАУП

Київ - 2016

Підготовлено доцентом кафедри банківської та страхової справи Тімко Н.І.

Затверджено на засіданні кафедри банківської і страхової справи
(Протокол № 11 від 21.04.2016 р.).

Схвалено Вченою радою Інституту міжнародної економіки та фінансів ім.Святої Великої княгині Ольги МАУП (протокол №8 від 28.04.16).

Тімко Н.І. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни „Фінансовий менеджмент у банку” (для магістрів) - К.: МАУП, 2016. - 43 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, загальні рекомендації щодо організації самостійної роботи, тематичний план, зміст дисципліни „Фінансовий менеджмент у банку” по модулях, контрольні та дискусійні питання до семінарських завдань, практичні завдання для аудиторної та позааудиторної роботи, завдання для самостійної роботи, тестові питання , список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2016

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Збільшення розмірів банків, зростання складності банківських технологій, посилення конкуренції на фінансовому ринку вимагають підвищення рівня управління банківською установою і формування критеріїв та системи прийняття рішень з фінансових, організаційних, економічних питань, формування системи нагляду і контролю за їх виконанням. Головним завданням розвитку банківської системи в сучасних умовах полягає у пошуку шляхів мінімізації ризиків й отримання достатніх прибутків для збереження коштів вкладників та підтримання життєдіяльності банку. Вирішення цієї проблеми потребує використання багатьох методів, прийомів, способів, систем і розробки нових підходів до управління комерційним банком, які об'єднані поняттям менеджменту.

На сучасному етапі розвитку банківської системи українські банки зіткнулися з неможливістю рефінансування коштів, залучених від міжнародних фінансових організацій, відтоком депозитів, неповерненням кредитів через загальний спад економіки та падіння курсу національної валюти. Негативну роль відіграли значна розбалансованість активів та зобов'язань банків за строками, висока частка валютного кредитування. Ці аспекти належать до сфери відповідальності фінансового менеджменту, рівень якого в Україні нині не відповідає викликам, які перед ним постали.

Мета дисципліни „Фінансовий менеджмент банку” - формування системи знань з теорії та практики управління грошовими потоками, активами й пасивами, прибутковістю і ризиками банку.

Предмет дисципліни - відносини, зумовлені процесами акумулювання, розміщення коштів, установлення і забезпечення оптимального рівня прибутковості та ризику в банку.

Основні завдання дисципліни полягають у вивченні теоретичних основ фінансового менеджменту, процесу планування в банку, управління власним капіталом комерційного банку, управління залученим та позичковим капіталом, управління доходністю (прибутковістю) банку, управління активами і пасивами банку, управління ліквідністю і резервами банку, менеджменту кредитного портфелю, менеджменту портфелю цінних паперів, управління ризиком зміни процентних ставок, менеджменту валютних операцій банку.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

- знати сутність на прямих фінансового менеджменту в банках;
- знати особливості управління власним, залученим та позичковим капіталом комерційного банку;
- розуміти і впроваджувати специфічні напрямки менеджменту кредитного портфелю банку, портфелю цінних паперів, валютних операцій банку.

Самостійна робота є обов'язковою при підготовці до практичних занять, для складання заліку з навчальної дисципліни, тому вона повинна мати систематичний та плановий характер і обов'язково завершуватись перевіркою знань студентів.

Самостійна робота є складовою навчального процесу, важливим чинником, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння знань. Значно підвищується значення та статус самостійної роботи при введенні кредитно – модульної технології навчання, за якою скорочується обсяг аудиторної роботи.

Мета самостійної роботи – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості - умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Форми самостійної роботи:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до практичних занять;
- самостійна робота з підручником, науковою та періодичною літературою;
- вивчення та аналіз законодавчих та нормативних документів;
- пошук і опрацювання матеріалів через мережу Інтернет;
- узагальнення та аналіз фактичних даних;
- проведення самостійних наукових досліджень;
- підготовка аналітичних записок, доповідей, рефератів, презентацій;
- виконання індивідуальних завдань;

- написання контрольних робіт;
- підготовка до заліку.

На початку семестру студент самостійно обирає та узгоджує з викладачем банківську установу за звітністю якої на протязі семестру буде здійснюватись виконання практичних завдань. Наприкінці семестру, результати аналітичних досліджень мають бути систематизовані та надано оцінку фінансового стану банківської установи.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи із дисципліни „Фінансовий менеджмент у банку” розроблені відповідно до програми курсу „Фінансовий менеджмент у банку” для студентів напрямку підготовки 050 „Економіка і підприємництво” освітньо-кваліфікаційних рівня „магістр”. Методичні рекомендації призначені для підготовки до практичних та семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи над дисципліною, підготовки до заліку, студентів як стаціонарної, так і заочної форми навчання.

Відповідно до програми курсу збірник містить завдання по основних розділах курсу „Фінансовий менеджмент у банку”.

МАУП

**Тематичний план дисципліни
„Фінансовий менеджмент у банку”**

№	Назва змістового модуля і теми
<i>Змістовий модуль 1. Сутність, зміст, принципи та функції фінансового менеджменту в банку</i>	
1.	Теоретичні засади фінансового менеджменту в банку
2.	Стратегічне управління банківською діяльністю
3.	Система планування банківської діяльності.
4.	Органи управління та організаційна структура банку.
<i>Змістовий модуль 2. Методи управління банківськими операціями</i>	
5	Управління капіталом банку
6.	Управління зобов'язаннями банку
7.	Управління активами і пасивами банку
8.	Управління кредитним портфелем банку.
9	Менеджмент валютних операцій банку
10	Управління інвестиційним портфелем банку.
11	Управління прибутковістю банку
<i>Змістовий модуль 3. Розробка стратегії управління ліквідністю та ризиками</i>	
12.	Управління ліквідністю банку
13.	Хеджування ризиків у банку
	<i>Разом годин: 108</i>

**ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ „ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У БАНКУ”**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Сутність, зміст, принципи та функції фінансового менеджменту в банку

Тема 1. Засади фінансового менеджменту в банку

Сутність та зміст банківського фінансового менеджменту. Менеджмент як самостійний вид професійної діяльності. Менеджмент як система управління. Суть менеджменту як економічної категорії, об'єктивні основи управління. Зміст банківського менеджменту, його специфіка.

Зміст принципів менеджменту. Принципи, які характеризують банківський менеджмент як науку. Принципи банківського менеджменту як практичної діяльності. Головна мета банківського фінансового менеджменту. Загальні та конкретні завдання, що вирішуються у банківському менеджменті.

Функції фінансового менеджменту в банку. Функції фінансового менеджменту як інструменти управління. Системний та процесний підхід до менеджменту в комерційному банку. Функціональна модель фінансового менеджменту в банку.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Дайте визначення понять "менеджмент", "банківський менеджмент", "фінансовий менеджмент у банку".
2. У чому полягають головна мета і завдання банківського менеджменту?
3. Охарактеризуйте предмет, об'єкт та суб'єкт управління фінансового менеджменту.
4. На яких принципах базується фінансовий менеджмент у банку?
5. Розкрийте зміст основних компонентів банківського менеджменту.
6. Розкрийте процес управління банком за його функціями.

Питання для самостійного вивчення:

1. Функції фінансового менеджера в банку.
2. Керуючі впливи на об'єкти управління в системі банківського фінансового менеджменту
3. Еволюція теорії фінансового менеджменту.
4. Міжнародні аспекти фінансового менеджменту

Література [1-3; 8; 10; 11; 13; 15; 19; 24-28; 34; 36; 37]

Тема 2. Стратегічне управління банківською діяльністю

Процес стратегічного управління. Визначення стратегії діяльності банку. Завдання менеджера щодо створення і реалізації стратегії. Складові стратегії банку. Реалізація стратегії. Реальна стратегія банку, що складається з двох частин – запланованої і випадкової. Елементи стратегії компанії.

Особливості стратегічного менеджменту в банку. Мета стратегічного банківського менеджменту. Організаційні етапи стратегічного менеджменту. Ситуаційний стратегічний аналіз. Зовнішній та внутрішній аналіз. SWOT-аналіз як інструмент стратегічного управління. Поняття "стратегічне бачення діяльності банку". Організаційні етапи стратегічного менеджменту в банку.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Сутність процесу стратегічного управління.
2. Які основні фактори впливають на процес стратегічного планування?
2. Опишіть алгоритм розробки стратегії в комерційному банку.
3. Назвіть характерні риси стратегічного менеджменту в банку.
4. Яке призначення носить процедура ситуаційного і SWOT-аналізу в процесі вироблення стратегії банку?

Дискусійні питання до семінарського заняття:

1. Якою, на вашу думку, може бути місія сучасного комерційного банку?
2. Що таке конкурентна перевага і які основні шляхи її досягнення в банківській сфері?
3. Охарактеризуйте актуальність і характерні риси впровадження інструментів стратегічного менеджменту у вітчизняній банківській системі.

Питання для самостійного вивчення:

1. Вибір ринкової стратегії діяльності банку.
2. Стратегічне управління банківськими ризиками.
3. Нормативна база, що використовується для стратегічного планування діяльності банку.
4. Стратегічне планування в умовах багатокритеріальності

Література [1-3; 8; 10; 11; 13; 15; 19; 24-28; 34; 36; 37]

Тема 3. Система планування банківської діяльності

Сутність, основні завдання та етапи планування банківської діяльності. Визначення процесу планування банківської діяльності. Основні завдання, що вирішуються у процесі розробки плану діяльності. (визначення перспективи та орієнтації банку, прибутковості, сегментів ринку тощо). Напрямки планування банківської діяльності. Врахування внутрішніх і зовнішніх факторів в процесі планування.

Сутність стратегічного планування. Розробка концепції розвитку банку. Визначення цілей і завдань банку. Аналіз зовнішніх та внутрішніх чинників в процесі стратегічного планування.

Особливості тактичного і фінансового планування. Тактичне планування у банку, його характеристики. Структура бізнес-плану банку. Фінансове планування діяльності банку. Створення бюджетів. Характеристика комплексного фінансового плану діяльності банку.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Охарактеризуйте сутність, основні завдання, мету і функції планування банківської діяльності.

2. Які види й етапи має планування? Яку роль відіграє у плануванні нормативна база?

3. Які переваги забезпечує планування? Які види й етапи має планування? Яку роль відіграє у плануванні нормативна база?

4. Як можна оцінити якість плану ?

5. У чому полягає сутність тактичного та фінансового планування?

Питання для самостійного вивчення:

1. Основні принципи системи бюджетування в комерційному банку.

2. Організація процесу планування банківської діяльності в зарубіжній практиці.

3. Фінансова політика банку, її складові

Література [1-3; 8; 10; 11; 13; 15; 19; 24-28; 34; 36; 37]

Тема 4. Органи управління та організаційна структура банку

Організаційні процеси в банківському менеджменті. Сутність функціонування та розвитку як основних внутрішніх процесів у банку. Види внутрішніх організаційних процесів та функцій. Форми розвитку організації: організаційне проектування та організаційна раціоналізація, їх відмінності. Об'єктивні та суб'єктивні фактори, що впливають на процес реорганізації. Напрямки організаційного розвитку: структуризація, композиція, регламентація, орієнтація.

Принципи організаційної побудови банку. Класифікація суб'єктів управління комерційного банку. Органи управління банку та їх повноваження. Вплив на організаційну структуру банку специфіки його діяльності, стратегічних і тактичних цілей, історії розвитку. Основні принципи організаційного процесу.

Основні типи організаційних структур у банках. Організаційні структури за принципом бюрократії. Функціональні організаційні структури. Дивізіональні організаційні структури. Адаптивні організаційні структури та їх види: проектні структури, матричні структури,

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Дайте визначення функціонування та розвитку організації.

2. Якими є основні ознаки організаційного проектування і організаційної раціоналізації?

3. Яким критерієм має відповідати організаційна структура ?

4. Розкрийте зміст принципів структуризації.

5. Назвіть основні риси функціональної організаційної структури.

6. Опишіть територіальну, продуктову, ринкову та інноваційну структури.

Питання для самостійного вивчення:

1. Варіанти організаційних структур у банківській справі.

2. Особливості реорганізації у структурі банку.

3. Комбіновані структури управління

Практичне завдання:

1. Подайте організаційну структуру банку побудовану за дивізіональним принципом. Представте схему прийняття управлінських рішень на всіх ланках організаційної структури банку.

Література [1-3; 8; 10; 11; 13; 15; 19; 24-28; 34; 36; 37]

Тестове завдання до модуля I

1. Менеджмент спрямований на реалізацію стратегічних рішень в процесі щоденного управління банківською діяльністю, пов'язаний зі здійснення банківських операцій: надання фінансових послуг клієнтам банку, проведення власних інвестиційних, емісійних, міжбанківських операцій, є :

- а) стратегічним;
- б) фінансовим;
- в) операційним;
- г) організаційним.

2. Форма менеджменту охоплює управління фінансовими процесами, що перебувають у компетенції банку та включає такі напрями управління: активами і зобов'язаннями; власним капіталом; банківськими ризиками; прибутковістю; ліквідністю та резервами; банківськими портфелями, процесом фінансового планування та формування бюджетів є менеджментом:

- а) стратегічним;
- б) фінансовим;
- в) операційним;
- г) організаційним.

3. Функція менеджменту, що охоплює процес установаження та підтримання зв'язків між окремими елементами системи, є функцією:

- а) планування;
- б) організаційною;
- в) контрольною.
- г) регулювання;
- д) мотиваційною;

4. Структурна форма побудови банку, що передбачає формування структурних підрозділів за географічними регіонами, видами банківських продуктів або групами клієнтів, є:

- а) дивізіональною департаментизацією;
- б) функціональною департаменталізацією.

5. Стратегія банку, що реалізується за допомогою методів управління гепом, дюрацією, утриманням відкритої валютної позиції та характеризується формуванням агресивного портфеля цінних паперів, проведенням спекулятивних операцій з фінансовими деривативами, є стратегією:

- а) мінімізації ризику;
- б) максимізації прибутку.

6. Стратегія банківської установи що і пріоритетною і визначає спрямування інших функціональних стратегій, є стратегією:

- а) інвестиційною;
- б) обліково-аналітичною;
- в) організаційною;
- г) маркетинговою;
- д) операційною;
- є) фінансовою.

7. Спостереження за ходом реалізації фінансових завдань, встановлених планових фінансових показників та нормативів передбачає

- а) фінансовий аналіз;
- б) фінансовий контроль;
- в) фінансове регулювання;
- г) фінансове планування.

8. Вплив на об'єкт управління для усунення відхилень від планів, графіків, встановлених норм та нормативів – це...:

- а) фінансове планування;
- б) фінансове регулювання;
- в) фінансовий аналіз;
- г) фінансовий контроль.

9. Визначення значень внутрішніх показників та нормативів, що регулюють ступінь ризику банківських операцій передбачає:

- а) фінансовий аналіз;
- б) фінансовий контроль;
- в) фінансове регулювання;
- г) фінансове планування.

10. Який метод бюджетування забезпечує досягнення стратегічних цілей банку:

- а) бюджетування “зверху –вниз”;
- б) бюджетування “знизу-вверх”;
- в) комбіноване бюджетування;
- г) метод бюджетування не впливає на забезпечення досягнення стратегічних цілей банку.

11. Бюджет, що розробляється на визначений період, по завершенню якого процедура розробки бюджету повторюється – це:

- а) періодичний бюджет;
- б) послідовний бюджет;
- в) бюджет з нуля.

12. Поточне фінансове планування передбачає:

- а) розробку фінансової політики за всіма основними напрямками діяльності банку;
- б) розробку бюджетів та платіжних календарів;
- в) розробку плану доходів та витрат та балансового плану.

13. Аналіз, що проводиться з метою вивчення всіх аспектів фінансової діяльності та всіх характеристик фінансового стану банку – це:

- а) внутрішній фінансовий аналіз;
- б) повний фінансовий аналіз;
- в) поточний фінансовий аналіз.

14. Результати попереднього аналізу використовуються:

- а) в процесі фінансового регулювання;
- б) в процесі фінансового контролю;
- в) в процесі фінансового планування.

15. Результати поточного аналізу використовуються:

- а) в процесі фінансового планування;
- б) в процесі прийняття рішень при виконанні регулятивних функцій;
- в) при виконанні контрольних функцій;
- г) в процесі прийняття рішень щодо майбутнього розвитку банку.

16. Результати перспективного аналізу використовуються:

- а) в процесі фінансового планування;
- б) в процесі прийняття рішень при виконанні регулятивних функцій;
- в) при виконанні контрольних функцій;
- г) в процесі прийняття рішень щодо майбутнього розвитку банку.

17. Організаційна структура банку, що займається здійсненням фінансових операцій на відкритих фінансових ринках — валютному, грошовому, фондовому, ринку капіталів, ринку деривативів, з метою зниження загального рівня ризиків банку, збереження ліквідності, підвищення прибутковості, розширення активно-пасивних операцій банку.

- а) фронт-офіс (front-office);
- б) мідл-офіс (middle-office);
- в) бек-офіс (back-office);
- г) казначейство банку;
- г) комітет з управління активами і пасивами (ALKO).

18. Відділ, що займається проведенням операцій на відкритих фінансових ринках і забезпечує виконання основних функцій казначейства банку, це:

- а) фронт-офіс (front-office);
- б) мідл-офіс (middle-office);
- в) бек-офіс (back-office);
- г) відділ з управління активами і пасивами.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Методи управління банківськими операціями

Тема 5. Управління капіталом у банку

Структура пасивів та їх види. Сутність пасивних операцій комерційного банку. Розподіл пасивів за видами на власні, залучені і позичені. Власні ресурси комерційного банку та особливості їх створення. Залучені кошти як переважна частина ресурсів банку. Роль запозичених коштів банку для підтримки поточної банківської ліквідності.

Капітал банку та його функції. Поняття капіталу банку. Структура банківського капіталу. Функції капіталу банку: оперативна, захисна, регулювальна. Проблема адекватності капіталу. Базельська угода.

Методи визначення достатності капіталу (методи лівериджу, порівняльного аналізу показників, експертних оцінок). Методи оцінки вартості капіталу. (метод балансової вартості, ринкової вартості, регулюючих бухгалтерських процедур). Процес планування потреби в капіталі. Оптимізація рівня капіталізації банку.

Методи управління капіталом банку. Залучення капіталу із внутрішніх джерел. Сучасні підходи до реалізації дивідендної політики у банківському менеджменті. Провідні концепції дивідендної політики.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Охарактеризуйте процес планування потреби в капіталі.
2. Назвіть внутрішні і зовнішні джерела нарощування капіталу банку.
3. Дайте визначення поняття "адекватність капіталу"
4. За допомогою яких показників дається кількісна оцінка достатності капіталу банку.

Дискусійні питання до семінарського заняття:

1. Вплив регулятивної функції НБУ на методи управління капіталом банку.
2. Механізм злиття та поглинання в банківській системі.
3. Тенденції розвитку рівня капіталізації банків України

Питання для самостійного вивчення:

1. Механізм створення та реєстрації комерційних банків.
2. Вплив дивідендної політики впливає на вартість капіталу банку.

Практичне завдання:

1. Визначте, якою має бути прибутковість активів банку для досягнення 14% прибутковості капіталу, якщо відомо за існуючої структури капіталу мультиплікатор капіталу дорівнює 3,07.

Визначте, яким має бути значення мультиплікатора капіталу, для досягнення необхідного рівня прибутковості капіталу (14%), якщо прибутковість активів не перевищуватиме 2,19%.

2. Розрахуйте значення нормативу адекватності регулятивного капіталу за наступною інформацією: регулятивний капітал банку 157,2 млн. грн.; активи банку, зважені за ступенем ризику 958,0 млн. грн.; створені резерви за активними операціями 42,0 млн. грн.

Визначте, як зміниться значення показника у випадку залучення банком субординованого боргу в розмірі 30 млн. грн.

Визначте, як зміниться значення показника у випадку здійснення банком інвестиції у розмірі 30 млн. грн. в капітал (що не консолідується) іншої установи, що становить у розмірі 10% і більше її статутного капіталу. Норматив адекватності регулятивного капіталу становитиме:

3. За даними, що наведені в таблиці визначте розмір регулятивного та статутного капіталу банку:

Рядок	Найменування статті	201X рік
1	Основний капітал, тис. грн.	4781443
1.1	Фактично сплачений зареєстрований статутний капітал, тис. грн.	3002775
1.2.	Розкриті резерви, що створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку, тис. грн.	3310354
1.2.1	Емісійні різниці, тис. грн.	3033306
1.2.2	Загальні резерви та резервні фонди, що створюються згідно з законами України, тис. грн.	277048
1.3	Зменшення основного капіталу (сума недосформованих резервів; нематеріальні активи за мінусом зносу, капітальних вкладень у нематеріальні активи, збитків минулих та поточного років) , тис. грн.	1531686
2.	Додатковий капітал, тис. грн.	3178351
2.1	Резерви під стандартну заборгованість інших банків, під стандартну заборгованість за кредитами, які надані клієнтам та під стандартну заборгованість за операціями за позабалансовими рахунками, тис. грн.	77891
2.2	Результат переоцінки основних засобів тис. грн.	679289
2.3	Розрахунковий прибуток поточного року (Рпр/п), тис. грн.	38535
2.4	Прибуток минулих років, тис. грн.	33934
2.5	Субординований борг, що враховується до капіталу тис. грн.	2348702
3.	Відвернення	62132

Література [1-3; 8-11; 13; 15; 18; 24-29; 34; 36; 37]

Тема 6. Управління зобов'язаннями банку

Зобов'язання банку та особливості їх формування. Сутність і необхідність управління зобов'язаннями банку. Проблема формування оптимальної структури пасивів банку. Депозитні і недепозитні зобов'язання банку.

Управління залученими коштами. Структура залучених коштів. Види депозитів. Цінові та нецінові методи управління залученими коштами. Характеристика та визначення депозитної ставки, фактори, які впливають на неї. Методи визначення витрат на залучення банківських ресурсів. "Точка беззбитковості" банку.

Особливості управління запозиченими коштами. Недепозитні джерела формування ресурсів комерційного банку. Характеристика основних джерел запозичення коштів для банківських установ. Позики в центральному банку. Міжбанківський ринок ресурсів. Операції РЕПО. Міжнародні фінансові ринки. Ринок депозитних сертифікатів. Ринок комерційних паперів. Кредити в банківському секторі. Особливості процесу управління не депозитними коштами.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Ознаки класифікації зобов'язання банку.
2. Які фактори повинні враховуватися менеджерами банку при залученні ресурсів ?
3. Які джерела мобілізації ресурсів є найбільш вигідними для банку з фінансової точки зору?
4. Що таке ефективна річна процентна ставка?
5. За допомогою якого показника визначається вартість ресурсів?
6. Які показники входять у систему оцінки стабільності депозитів?
7. Які методи використовують для залучення депозитних коштів банку?

Дискусійні питання до семінарського заняття:

1. Охарактеризуйте заходи у сфері управління пасивами у період зниження (підвищення) ринкових процентних ставок.

2. У чому полягає сутність балансового, ринкового, та податкового факторів, які враховуються при залученні ресурсів?
3. Які фактори повинні враховуватися менеджерами банку при залученні ресурсів?
4. Які джерела мобілізації ресурсів є найбільш вигідними для банку з фінансової точки зору?
5. Як змінилася в останні роки структура депозитів банків?
6. Які наслідки мають змінення структури депозитів для управління і функціонування банків?
7. У яких фінансових ситуаціях для банку найбільш підходящим є використання міжбанківських коштів?
8. До яких недепозитних джерел формування коштів звертаються у даний час банки?

Завдання для самостійної роботи:

1. За матеріалами офіційної звітності НБУ підготовує аналітичну доповідь „Зміни структури депозитної бази вітчизняних банків”.

Практичне завдання:

1. Інвестор вкладає 100 000 грн на 1 рік до комерційного банку; очікувані темпи економічного росту становлять 6,5 %, очікувані темпи інфляції — 9 %, а ризик неповернення коштів — 2 %. Скільки становитиме номінальна без ризику ставка? Визначте базову депозитну ставку.
2. За даними наведеними в таблиці визначити середню вартість ресурсів банку. Розраховується як середньозважена величина – сума добутків вартості кожного окремого джерела ресурсу та його ваги в загальному обсязі залучених ресурсів. Для отримання результату проведіть розрахунок значень колонок 4 і 5. Остаточним результатом є сума добутків значень колонок 4 і 5.

Вид залучених ресурсів	Середні залишки, тис. грн.	Витрати на залучення ресурсу, тис. грн.	Витратність ресурсу, %	Вага джерела формування ресурсів
1	2	3	4	5
1. Депозити до запитання	15000	200		
2. Депозити строкові юридичних осіб	7000	1300		
3. Строкові депозити фізичних осіб	10000	1350		
4. Міжбанківські кредити	18000	3200		
Усього				

Теми рефератів:

1. Банківська стратегія трансформації і види ризиків характерні для операцій з трансформації.
2. Коефіцієнт трансформації і яке його економічне значення.
3. Сутність цінових методів залучення депозитних коштів і область їхнього застосування .
4. Сутність нецінових методів залучення депозитних коштів і область їхнього застосування .

Література [1-3; 8-11; 13; 15; 18; 24-29; 34; 36; 37]

Тема 7. Управління активами та пасивами банку

Структура активів та їх види. Сутність управління активами. Поняття активів банку. Необхідність управління активами. Види активів банку. Методи управління окремими видами активів банку. Перспективи розвитку активних операцій комерційних банків.

Принципи організації управління активами і пасивами в банку. Вплив регулятивної функції НБУ на методи управління активами і пасивами. Сутність і механізм управління активами-пасивами комерційного банку.

Розвиток підходів до управління активами і пасивами банку. Моделі управління активними та пасивними операціями в банку. Управління банком через активи. Управління банком через пасиви. Інтегрований підхід в управлінні активами і пасивами банку. Бухгалтерська та економічна моделі управління активами і пасивами. Управління процентним ризиком. Управління строками розміщення активів та залучення зобов'язань банку. Геп-менеджмент. Метод кумулятивного гепу. Управління інвестиційним горизонтом фінансових інструментів.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Дайте характеристику основним групам банківських активів з точки зору їх ризику, ліквідності і дохідності.
2. Що таке сек'юритизація активів ?
3. Поясніть, у чому полягає інтегрований підхід до управління активами і пасивами

Дискусійні питання до семінарського заняття:

1. Дайте характеристику методам управління активами і пасивами банку, зупинившись на їх перевагах і недоліках.
2. Використання ситуаційного моделювання при управлінні активами і пасивами банку.
3. У чому суть, переваги і недоліки методу об'єднання джерел засобів банку?
4. У чому суть, переваги і недоліки методу розміщення активів?
5. У чому суть збалансованого підходу до управління активами банку?

Питання для самостійного вивчення:

1. Використання ГЕП-менеджменту при управлінні активами/пасивами банку

Теми рефератів:

1. Показники, що використовуються для оцінки ризикованості активів.
2. Суть, переваги і недоліки методу об'єднання джерел засобів банку.
3. Суть, переваги і недоліки методу розміщення активів.
4. Збалансований підхід до управління активами банку.

Література [1-3; 8; 10; 11; 13; 15; 24-28; 34; 36; 37]

Тема 8. Управління кредитним портфелем комерційного банку

Кредитні операції, їх характеристика, організація кредитної роботи банку. Організація кредитної діяльності. Кредитна політика банку та її реалізація. Управління дохідністю кредитного портфеля та методи ціноутворення за кредитами. Характеристика методів встановлення ставки за кредитами. Метод “вартість плюс”. Метод “базова ставка плюс”. Метод “аналізу дохідності клієнта”.

Методи управління кредитним ризиком. Управління кредитним ризиком на рівні окремої позики та на рівні кредитного портфеля. Диверсифікація. Встановлення лімітів. Резервування. Сек'юритизація. Управління ризиком окремого кредиту. Аналіз кредитоспроможності позичальника. Оцінка кредиту. Структурування кредиту. Документування та контроль.

Методика оцінювання якості кредитного портфеля. Формування резерву на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банку.

Методи управління проблемними кредитами. Характеристика основних методів управління проблемними кредитами. Зміст та етапи проведення реабілітації проблемного кредиту.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Напрями регулювання з боку НБУ банківського кредитування?
2. Управління кредитним ризиком у банку.
3. Які основні джерела погашення кредиту?

Дискусійні питання до семінарського заняття:

1. Чинники, що впливають на стан кредитного портфеля вітчизняних банків.

Питання для самостійного вивчення:

1. Особливості формування кредитної політики банку.
2. Методика оцінки кредитоспроможності позичальника (вітчизняний і зарубіжний досвід).
3. Визначення оптимального кредитного портфеля банку в умовах ризику неповернення коштів позичальниками

Практичне завдання:

1. На основі даних наведених в таблиці визначити вплив факторів на ефективність управління кредитним портфелем банку. Зробити висновок.

Показник	Період 1	Період 2
Обсяг кредитного портфеля (V), тис. грн.	23700	26000
Резерв під нестандартну заборгованість за кредитними операціями (R), тис. грн.	2844	3250
Середня ставка дохідності портфеля (d), %	18	16
Безризикова ставка (r_0), %	12	8

Форма для розв'язку:

Підстановки	Δr	R	V	f	W
-------------	------------	---	---	---	---

2. За даними наведеними в таблиці обрахуйте значення коефіцієнту ефективності (k_c) управління портфелем в поточному періоді.

Показник	Значення
Обсяг кредитного портфеля (V), тис. грн.	17000
Резерв під нестандартну заборгованість за кредитними операціями (R), тис. грн.	2533
Показник ризику кредитного портфеля (IR), %	14,9
Середня ставка дохідності портфеля (d), %	16
Безризикова ставка (r_0), %	8

3. В таблиці наведено структуру кредитного портфеля банку за класифікованими позиками в поточному періоді. Визначте загальний розмір резерву, що має бути сформований під стандартну та нестандартну заборгованість.

Класифіковані позики	Сума позики, тис. грн.
I категорія якості	9250
II категорія якості	7020
III категорія якості	5300
IV категорія якості	1200
V категорія якості	1520

4. Відомо, що порівняно до попереднього періоду розмір кредитного портфеля банку скоротився на 5%. В попередньому періоді розмір сформованого резерву становив 3531,00 грн. Використовуючи дані попереднього завдання, за умови, що резерв поточного періоду сформований в повному обсязі, визначте як змінилась якісь кредитного портфеля банку:

5. За даними звітності банку (Окремі показники діяльності), визначте показник ризику кредитного портфеля (IR) на основі аналізу класифікованих позик за категоріями якості..

Теми рефератів

1. Класифікація кредитних ризиків.

2. Методи мінімізації кредитних ризиків.
3. Методи управління проблемною заборгованістю.

Література [1-3; 5; 8; 10; 11; 13; 15; 19; 22; 24-28; 34; 36; 37; 41]

Тема 9 Менеджмент валютних операцій банку

Характеристика видів валютних операцій комерційного банку. Валютний ризик банку. Операції спот. Арбітражні валютні операції. Строкові операції. Валютні операції своп.

Визначення валютної позиції банку. Нормативне регулювання валютної позиції банку. Чиста довга, чиста коротка валютні позиції. Відкрита валютна позиція. Закрита валютна позиція.

Менеджмент валютного ризику банку. Методи управління валютним ризиком банку. Управління валютною структурою балансу. Хеджування валютного ризику.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Характеристика видів валютних операцій комерційного банку.
2. Визначення валютної позиції банку.
3. Методи управління валютним ризиком банку.

Дискусійні питання до семінарського заняття:

1. Наслідки впливу девальвації (ревальвації) національної валюти на фінансовий стан банку.
2. Валютне регулювання: характеристика поточних заходів, їх вплив на валютну політику банку.

Теми рефератів:

1. Валютна позиція банку: механізми регулювання.
2. Валютні ризики банку та методи їх зниження.
3. Управління валютною структурою балансу.

Література [1-3; 8; 10; 11; 13; 15; 19; 24-28; 34; 36; 37]

Тема 10. Управління інвестиційним портфелем банку

Сутність інвестиційної діяльності банку. Класифікація та основні функції портфелів цінних паперів банку. Типи портфелів цінних паперів банку (торгового, на продаж, до погашення, в асоційовані та дочірні компанії).

Стратегії формування портфеля цінних паперів.

Методи визначення дохідності та оцінки ризику цінних паперів. Критерії оцінки надійності портфеля цінних паперів. Фактори, які впливають на рівень дохідності цінних паперів. Ризики, притаманні операціям з цінними паперами. Методи оцінки ризику та ефективності управління портфелем цінних паперів банку. Характеристика коефіцієнтів Трейнора, Шарпа.

Методи управління інвестиційним ризиком. Сутність інвестиційного горизонту. Характеристика стратегії управління інвестиційним горизонтом (стратегія рівномірного розподілу, короткострокового та довгострокового акцепту, стратегія “штанги”, відсоткових очікувань). Аналіз кривої дохідності. Дюрація цінного папера. Диверсифікація інвестицій комерційного банку.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Які основні завдання постають перед банками у процесі формування та управління портфелем цінних паперів.
2. Види та типи портфелів цінних паперів банку.
3. Принципи та стратегії формування портфеля цінних паперів.

Питання для самостійного вивчення:

1. Як здійснюється структуризація інвестиційного портфеля банків?
2. Які існують основні види ризиків інвестиційної діяльності банків?

Практичне завдання:

1. По трьох видах акцій проведено оцінку спільного вірогідного розподілу доходностей. Обчислити очікувану доходність і стандартне відхилення портфеля цінних паперів, якщо умовний інвестор 30% коштів спрямує в придбання акцій А, 40% - в придбання акцій Б і 30% - в акції В. Припускається, що доходність кожного цінного папера некорельована з доходністю інших цінних паперів.

Практичне завдання:

1. По трьох видах акцій проведено оцінку спільного вірогідного розподілу доходностей. Обчислити очікувану доходність і стандартне відхилення портфеля цінних паперів, якщо умовний інвестор 30% коштів спрямує в придбання акцій А, 40% - в придбання акцій Б і 30% - в акції В. Припускається, що доходність кожного цінного папера некорельована з доходністю інших цінних паперів.

2. Умовний інвестор сформував портфель цінних паперів за рахунок придбання наступних:

- 1) 5000 одиниць акцій підприємства А за ціною 3 грн. з доходністю 14%;
- 2) 6000 одиниць акцій підприємства Б за ціною 5 грн. з доходністю 13%;
- 3) 500 облігацій підприємства А за номіналом 1000 грн. з доходністю 10%;
- 4) 500 державних облігацій внутрішньої позики з номіналом 1000 грн. і доходністю 7%.

Розрахуйте середню доходність сформованого портфеля інвестора

3. Проаналізуйте структуру та динаміку портфелів цінних паперів досліджуваного банку.

Теми рефератів

1. Модель оптимального портфеля інвестицій Марковиця.
2. Оцінка ефективності інвестиційного портфеля (моделі Шарпа, Тейлора, Дженсона).
3. Класифікація портфельних ризиків.
4. Особливості обліку операцій банку з цінними паперами.

Література [1-3; 7;8; 10; 11; 13; 15; 20; 24-28; 34; 36; 37]

Тема 11. Управління прибутковістю банку

Фінансова стійкість комерційного банку. Підходи до оцінювання діяльності банку. Елементи стійкості комерційного банку. Структура банківських доходів і витрат. Функції прибутку.

Визначення прибутковості комерційного банку. Поняття прибутковості банку. Показники прибутковості банку.

Управління прибутковістю банку. Планування підвищення прибутковості діяльності банку з урахуванням допустимого рівня ризику. Моделі управління прибутковістю банківської діяльності.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Методи аналізу фінансового стану комерційного банку.
2. Рейтингова оцінка діяльності банків
3. Доходи банку і як вони класифікуються.
4. Витрати банку і на які групи вони діляться.
5. Чистий процентний дохід як базовий показник оцінки успішності роботи банку.
6. Які відносні показники використовуються для оцінки витрат банку?
7. Які чинники впливають на зміну величини процентних доходів банку?
8. Які чинники впливають на зміну величини процентних витрат банку?
9. Що таке прибутковість акціонерного капіталу і який аспект діяльності банку характеризує даний показник?
10. Що таке прибутковість активів і в чому важливість даного показника для банку?

Дискусійні питання до семінарського заняття:

1. Проблеми формування та управління прибутковістю банківської установи в поточних умовах.

Питання для самостійного вивчення:

1. Організація фінансового обліку доходів і витрат банку.
2. Фінансова звітність банку та її аналіз.

Література [1-3; 8; 10; 11-13-15; 17; 24-28; 30; 33; 34; 36; 37]

Тестове завдання до модуля II

1. Функції капіталу банку :
 - а) захисна, оперативна, регулятивна;
 - б) капіталоутворююча, трансформаційна, оперативна, регулювальна;
 - в) трансформаційна, регулювальна, емісійна;
 - г) капіталоутворююча, захисна, оперативна, емісійна.
2. Регулятивний капітал банку визначається як сума :
 - а) основного та додаткового капіталу;
 - б) основного капіталу та резервів на покриття збитків за кредитами;
 - в) основного та додаткового капіталу за мінусом відрахувань.
3. За Базельською угодою банківський капітал поділяється на:
 - а) основний та додатковий (другого і третього рівня);
 - б) основний та резервний;
 - в) основний та додатковий (першого та другого рівня);
 - г) основний та субординований;
 - д) основний та додатковий (другого рівня).
4. Метод визначення розміру капіталу, за яким можливо віднесення до його складу компонентів, що завищують його розмір, - це:
 - а) оцінка капіталу за ринковою вартістю;
 - б) балансова вартість капіталу банку;
 - в) регулятивна вартість капіталу банку.
5. При визначенні достатності капіталу може бути використано метод, який полягає у встановленні нормативу співвідношення власних та залучених коштів банку. Це метод:
 - а) експертних оцінок;
 - б) порівняльного аналізу показників;
 - в) лівериджу.
6. Норматив платоспроможності капіталу банку (H2) визначається як співвідношення:
 - а) основного капіталу до активів, зважених за рівнем ризику;
 - б) регулятивного капіталу до загальних активів;
 - в) регулятивного капіталу до активів, зважених за рівнем ризику;
 - г) основного капіталу до загальних активів.
7. Норматив платоспроможності капіталу банку (H3) визначається як співвідношення:
 - а) капіталу до активів, зважених за рівнем ризику;
 - б) статутного капіталу до загальних активів;
 - в) основного капіталу до активів, зважених за рівнем ризику;
 - г) балансового капіталу до загальних активів.
8. Головна мета процесу управління банківським капіталом полягає в:

- а) підтриманні оптимальної структури капіталу для забезпечення достатньої прибутковості капіталу банку;
- б) визначення достатності обсягів активних операцій банку;
- в) залученні та утриманні достатнього обсягу капіталу для розширення діяльності та створення захисту від ризиків.

9. Субординовані зобов'язання являють собою:

- а) довгострокові позичкові кошти, вкладені у банк зовнішніми інвесторами;
- б) короткострокові позичкові кошти, вкладені у банк зовнішніми інвесторами;
- в) форму рефінансування Центрального банку.

10. У банківській практиці використовують методи управління капіталом:

- а) внутрішніх та зовнішніх джерел поповнення;
- б) диверсифікації, лімітування, резервування;
- в) контролінг, бюджетування.

11. Головним джерелом зростання капіталу, згідно з методом внутрішніх джерел поповнення капіталу, є:

- а) дивіденди;
- б) прибуток;
- в) чистий процентний дохід;
- г) чиста маржа.

12. Залучення власного капіталу за рахунок зовнішніх джерел можливе за допомогою таких способів:

- а) купівлі боргових зобов'язань (субординований борг);
- б) емісії акцій;
- в) реінвестування прибутку.

13. Показник мультиплікатора капіталу – це відношення:

- а) основного капіталу до загальних активів;
- б) загальних активів до власного капіталу ;
- в) власного капіталу до активів, зважених на ризик;
- г) власного капіталу до загальних активів.

14. Який з наведених типів дивідендної політики відповідає банку з консервативною стратегією:

- а) політика максимального розміру дивідендів;
- б) політика стабільного розміру дивідендів;
- в) політика стабільного співвідношення дивідендних виплат.

15. Який тип дивідендної політики забезпечує високі темпи розвитку банку:

- а) залишкова політика дивідендних виплат;
- б) політика стабільного розміру дивідендів з надбавкою в певні роки;
- в) політика стабільного співвідношення дивідендних виплат;
- г) політика постійного зростання дивідендних виплат.

16. На поточний рік прогнозне значення прибутку на власний капітал дорівнює 12%, а прогнозна частка дивідендів до виплат акціонерам банку складає 20% чистого прибутку. На який відсоток мають зростати активи банку, щоб поточне співвідношення капіталу до активів залишилось постійним:

- а) на 2,4%;
- б) на 9,6%;

- в) на 32%;
- г) на 8%.

17. Аналітичним відділом банку були визначені такі прогнози показники функціонування на наступний рік: прибутковість активів – 0,5; коефіцієнт використання активів – 0,1; мультиплікатор капіталу – 10; частка чистого прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів, – 0,6. На який відсоток має зростати капітал банку, щоб відношення капіталу банку до його активів не зменшувалось:

- а) на 10%;
- б) на 20%;
- в) на 40%;
- г) правильної відповіді немає.

18. Які складові з наведеного переліку формують ресурси банку:

- а) кредити, надані клієнтам;
- б) кредити, надані іншим банкам та НБУ;
- в) цінні папери власного боргу;
- г) вкладення капіталу в дочірні компанії.

19. До депозитних ресурсів банку належать:

- а) субординований борг, кошти на поточних рахунках клієнтів, кошти на вкладних рахунках клієнтів, кошти від випуску депозитних (ощадних) сертифікатів та облігацій;
- б) кошти на поточних рахунках клієнтів, кошти на вкладних рахунках клієнтів, кошти від випуску депозитних (ощадних) сертифікатів та облігацій;
- в) кошти на вкладних рахунках клієнтів, кошти від випуску депозитних (ощадних) сертифікатів, кредити, отримані в інших банках;
- г) кошти на поточних рахунках клієнтів, кошти на вкладних рахунках клієнтів, кошти від випуску депозитних (ощадних) сертифікатів.

20. До недепозитних джерел ресурсів банку належать:

- а) кошти на поточних рахунках клієнтів, кошти на вкладних рахунках клієнтів, кошти від випуску депозитних (ощадних) сертифікатів та облігацій, кредити, отримані в інших банках;
- б) міжбанківські кредити, у тому числі від НБУ, кошти від випуску акцій та облігацій, кошти, залучені від проведення операцій РЕПО;
- в) міжбанківські кредити, у тому числі від НБУ, кошти від випуску акцій та облігацій, кошти, залучені від проведення операцій РЕПО, депозити, отримані від інших банків;
- г) міжбанківські кредити, у тому числі від НБУ, кошти від випуску цінних паперів власного боргу, кошти, залучені від проведення операцій РЕПО.

21. Зобов'язання банку перед вкладниками, які надали свої вільні грошові кошти для зберігання за певних умов, називають:

- а) запозиченими коштами;
- б) не депозитними джерелами ресурсів;
- в) депозитною базою;
- г) кредитними зобов'язаннями.

22. Процентне боргове зобов'язання банку, яке підтверджує вкладання певної суми коштів у банк на визначений термін за конкретною відсотковою ставкою, - це:

- а) розписка банку;
- б) кредитне зобов'язання;
- в) депозитний сертифікат;
- г) боргова розписка.

23. Номінальна безризикова ставка відображає:

- а) рівень ставки рефінансування;
- б) рівень депозитної ставки з урахуванням темпів інфляції;
- в) рівень відсоткової ставки з урахуванням темпів інфляції та економічного зростання.

24. За економічним змістом відсоткова ставка – це:
- а) ціна вільних грошей населення та юридичних осіб з урахуванням вартості їх залучення;
 - б) вартість грошей, яка відображає альтернативні варіанти їх розміщення та ризику протягом певного часу;
 - в) майбутня вартість грошей з урахуванням рівня ризику їх використання.
25. Якщо банком використовується метод умовного ціноутворення депозитів, яка за цих умов збільшує процентну ставку за депозитами:
- а) можливість докладання;
 - б) виплата процентів у кінці строку договору;
 - в) виплата процентів щомісяця;
 - г) ці умови не впливають на розмір процента за депозитом.
26. Якщо банком використовується метод умовного ціноутворення депозитів, яка з цих умов зменшує процентну ставку за депозитами:
- а) можливість часткового зняття коштів з рахунку;
 - б) виплата процентів у кінці строку договору;
 - в) виплата процентів авансом;
 - г) ці умови не впливають на розмір процента за депозитом.
27. Сутність цінних методів залучення коштів полягає у:
- а) використанні відсоткової ставки за депозитами;
 - б) встановленні фіксованих рівнів ціни за залученими коштами;
 - в) використанні прийомів заохочення клієнтів.
28. Надання існуючих послуг існуючим клієнтам – це:
- а) консервативна стратегія;
 - б) дезінвестиційна стратегія;
 - в) стратегія диверсифікації.
29. Використання механізму рефінансування банків передбачає:
- а) регулювання та забезпечення середнього рівня прибутковості банків;
 - б) надання певних пільг банкам для підвищення їх рейтингу;
 - в) підтримання їх ліквідності та регулювання кредитно-грошового ринку.
30. Проведення операцій РЕПО дозволяє:
- а) значно знижувати кредитний ризик;
 - б) гарантувати уникнення кредитного ризику;
 - в) забезпечити кредитування банків;
 - г) знизити вартість цінних паперів.
31. Активи, які не приносять прибутку, мають нульовий рівень ризику і можуть бути негайно використані для виплати зобов'язань банку, - це:
- а) високоліквідні активи;
 - б) ліквідні активи;
 - в) низьколіквідні активи;
 - г) неліквідні активи.
32. Незбалансоване за строками управління активами і пасивами обов'язкове супроводжується:
- а) зростанням ризиків;
 - б) зростанням доходів;
 - в) зниженням ризиків і зростанням доходів;
 - г) усе залежить від кон'юнктури ринку.
33. Стратегія збалансованого управління активами і пасивами полягає в тому, що:

а) у банку реструктуризують пасиви в напрямку мінімізації витрат за залученими коштами, що дає можливість збільшити прибуток і капітал;

б) банки розглядають свої портфелі активів і пасивів як єдине ціле, визначаючи роль сукупного портфеля в одержанні високого прибутку за прийнятного рівня ризику;

в) прибуток банку максимізується за рахунок управління розміщенням коштів.

34. Збалансована стратегія управління активами і пасивами реалізується на практиці застосуванням спеціальних підходів, таких як:

а) ліверидж;

б) концентрація;

в) метод управління розривом.

35. Діяльність, що спрямована на обмеження цінових ризиків, на створення захисту від можливих втрат у майбутньому, - це:

а) хеджування;

б) резервування;

в) валютування;

г) диверсифікація.

36. Управління активами і пасивами банку на основі розриву між чутливими до зміни відсоткових ставок активів і чутливими до зміни відсоткових ставок пасивів - це:

а) ГЕП - менеджмент;

б) дюрація;

в) резервування;

г) спред.

37. До методів управління ризиком кредитного портфеля банку не відносяться:

а) диверсифікація;

б) документування кредитної операції;

в) лімітування;

г) створення резервів;

д) концентрація.

38. НБУ встановлено нормативи, які регулюють ризики кредитних операцій:

а) мінімального розміру кредитів, гарантій, порук, наданих одному інсайдеру;

б) максимального розміру кредитів, гарантій, порук, наданих одному інсайдеру;

в) мінімального розміру кредитного ризику банку.

39. Розподіл портфеля в динаміці, тобто добір цінних паперів з урахуванням строків їх погашення, - це:

а) пасивний портфель цінних паперів;

б) дюрація;

в) інвестиційний горизонт.

40. Інтегральним показником прибутковості та ефективності є:

а) ліквідність;

б) платоспроможність;

в) рентабельність;

г) рівень ділової активності.

41. Відносний показник прибутковості, виражений у відсотках, який характеризує ефективність витрат банку, -це:

а) ліквідність;

б) рентабельність;

в) платоспроможність.

42. Згідно з системою CAMEL діяльність банку оцінюється за напрямками:

а) менеджмент, маркетинг, кількість клієнтів і проблемних кредитів;

б) достатність капіталу, якість активів, прибутковість, ліквідність, менеджмент;

в) види активних і пасивних операцій банку та їх структура, достатність капіталу, рівень ліквідності та прибутковості.

43. Витрати банку поділяються на:

а) сплачені проценти за залученими банком коштами і витрати за банківськими операціями;

б) операційні та неопераційні витрати;

в) комісійні та некомісійні витрати.

44. Чиста процентна маржа визначається як:

- а) різниця між процентними доходами та процентними витратами ;
- б) відношення різниці між процентними доходами та процентними витратами до активів банку;
- в) відношення непроцентного прибутку до активів банку.

45. Прибутковість акціонерного капіталу – це:

- а) частка від ділення загальної середньої вартості активів і акціонерного капіталу;
- б) частка від ділення чистого доходу і акціонерного капіталу;
- в) частка від ділення чистого доходу і загальної середньої вартості активів.

46. Показник прибутку на активи банку – це відношення:

- а) чистого прибутку до ліквідних активів;
- б) прибутку до виплати податків до активів, зважених за рівнем ризику;
- в) чистого прибутку до середніх активів;
- г) чистого прибутку до активів, зважених за рівнем ризику.

47. Показник чистого спреду розраховується як:

- а) відношення процентного прибутку до загальних активів;
- б) різниця між процентними доходами та процентними витратами;
- в) різниця між середньозваженими процентними ставками за активними та пасивними операціями.

48. Зменшення показника рентабельності капіталу може бути викликане:

- а) більш високими темпами зростання чистого прибутку порівняно з темпами зростання капіталу;
- б) зростанням чистого прибутку при незмінному обсязі капіталу;
- в) зменшенням розміру капіталу при незмінному розмірі чистого прибутку;
- г) більш високими темпами зростання капіталу порівняно з темпами зростання чистого прибутку;
- д) зростанням чистого прибутку при зменшенні величини капіталу банку.

49. Визначте, як у поточному році повинні зростати активи банку, щоб поточне співвідношення капіталу банку до його активів залишилося постійним за умови, що прогнозне значення прибутку на власний капітал дорівнює 22%, а прогнозна частка дивідендів до виплат акціонерам банку становить 30% чистого прибутку:

- а) на 52%;
- б) на 23,4%;
- в) на 15,4%.

50. Чи можна вважати правильним твердження: «Поняття “інвестиційний портфель банку” і „портфель цінних паперів банку” є тотожними поняттями”.

- а) так;
- б) ні.

51. Банк потребує письмового дозволу НБУ для здійснення інвестиції, якщо інвестиція в будь-яку юридичну особу становить:

- а) більше ніж 5 % регулятивного капіталу банку;
- б) більше ніж 10% регулятивного капіталу банку;
- в) більше ніж 10% регулятивного капіталу банку;
- г) обмеження не встановлюється, якщо розмір регулятивного капіталу банку повністю відповідає вимогам НБУ.

52. Співвідношенням розміру коштів, інвестованих на придбання акцій (паїв, часток) та інвестиційних сертифікатів окремо за кожною установою, до регулятивного капіталу банку, має становити:

- а) не більше 5%;
- б) не більше 10%;
- в) не більше 15%;
- г) не більше 25%;
- д) не більше 50%;
- е) не більше 60%.

53. Співвідношення суми коштів, що інвестуються на придбання акцій (паїв, часток) та інвестиційних сертифікатів будь-якої юридичної особи, до регулятивного капіталу банку інвестиційного банку має становити:

- а) не більше 10%;
- б) не більше 15%;
- г) не більше 25%;
- д) не більше 50%;
- е) не більше 60%;
- ж) не більше 90%.

54. Цінні папери з торгового портфеля банку можуть відображатися в балансі:

- а) за справедливою вартістю;
- б) за собівартістю;
- в) за амортизованою вартістю;
- г) способами перерахованими в пунктах А і Б;
- д) способами перерахованими в пунктах Б і В;
- е) всіма перерахованими способами.

55. Портфель цінних паперів банку, що формується з цінних паперів, які банк не має наміру тримати до дати погашення, а купує на короткі строки для подальшого продажу за умови настання сприятливої ринкової кон'юнктури чи виникнення потреби у грошових коштах.

- а) торговим портфелем;
- б) портфелем на продаж;
- в) портфелем до погашення;
- г) інвестицією в асоційовані та дочірні компанії.

56. Якщо протягом періоду ринкова ціна цінного паперу сформувалася нижче за балансову, комерційний банк:

- а) не переглядає балансову вартість;
- б) відображає в обліку найнижчу (ринкову) вартість;
- в) формує резерв на суму зміни ціни;
- г) відповіді А і В;
- д) відповіді Б і В.

57. Коефіцієнт β відображає рівень ризику за окремим цінним папером як об'єктом фінансового інвестування. Якщо $\beta < 1$, то ризик інвестування у даний цінний папір:

- а) нижче середньоринкового;
- б) знаходиться на рівні середньоринкового;
- в) вище за середньоринковий.

58. Облігація з номіналом 100 грн. і купонною ставкою 13% випущена на 5 років. Поточна ціна даної облігації, за умови, що ставка дисконту складає 10%, а до погашення залишилось 2 роки, становитиме:

- а) 93,39 грн.;
- б) 94,46 грн.;
- в) 105,21 грн.;
- г) 111,45 грн.;
- д) 114,52 грн.

59. Метод управління ризиком кредитного портфеля банку, що дозволяє здійснити трансферт кредитних ризиків іншим учасникам ринку, це:

- а) диверсифікація;
- б) створення резервів;
- в) лімітування;
- г) сек'юритизація.

60. Загальний розмір кредитів, виданих банком всім позичальникам, з урахуванням 100% позабалансових зобов'язань банку, не може перевищувати:

- а) розміру власного капіталу банку;
- б) двократного розміру власного капіталу банку;
- в) розміру власного капіталу банку більш ніж в три рази;
- г) розміру власного капіталу банку більш ніж в п'ять раз;
- д) розміру власного капіталу банку більш ніж в вісім раз;
- е) обмеження законодавством не регламентується.

61. Нормативне максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10):

- а) не повинно перевищувати 5 %;
- б) не повинно перевищувати 10 %.
- в) не повинно перевищувати 25%;
- г) не повинно перевищувати 30 %.

62. Кредитний ризик вважається великим, якщо сума всіх вимог і позабалансових зобов'язань щодо одного контрагента (або групи пов'язаних контрагентів) становить відносно величини регулятивного капіталу банку:

- а) 5%;
- б) 10%;
- в) 25%;
- г) 30%.

63. Те, що структура відсоткової ставки за кредит формується без урахування конкуренції з боку інших потенційних кредиторів, є недоліком такого методу як:

- а) метод цінового лідерства;
- б) метод „аналізу дохідності клієнта”.
- в) метод „вартість плюс”;

64. Розподіл кредитного портфеля серед широкого кола позичальників, які відрізняються один від одного як за характеристиками, так і за умовами діяльності, є таким способом мінімізації ризику як:

- а) лімітування;
- б) диверсифікація;
- в) сек'юритизація;
- г) концентрація.

65. Стабільність ресурсної бази буде вищою, коли:

- а) обсяг депозитів до запитання більший за обсяг строкових депозитів;
- б) обсяг депозитів до запитання менший за обсяг міжбанківських кредитів;
- в) обсяг депозитів до запитання менший за обсяг строкових депозитів;
- г) обсяг строкових депозитів більший за обсяг власного капіталу.

66. Кредит Національного банку, що призначений для надання банкам, переведеним у режим фінансового оздоровлення, або банкам, які узяли на себе борг банку, що перебуває у режимі фінансового оздоровлення, є:

- а) постійно діючою лінією рефінансування;
- б) стабілізаційним кредитом;
- в) операцією РЕПО;
- г) кредитом «овернайт»;
- д) міжбанківським кредитом.

67. Надання міжбанківської позики під забезпечення цінними паперами за умови зворотного їх викупу після повернення коштів кредиторів, є:

- а) лінією рефінансування;
- б) роловерний кредит
- в) кредитом типу «овернайт»;
- г) стабілізаційним кредитом;
- д) операцією РЕПО;
- є) міжбанківським кредитом.

68. Рефінансування комерційних банків через операції на відкритому ринку проводиться за відсотковою ставкою:

- а) не вище за облікову ставку НБУ;
- б) за ставкою НБУ;
- в) не нижчою за облікову ставку НБУ.

69. Розмір субординованого боргу у відношенні до основного капіталу має становити:

- а) не більше 100 %;
- б) не менше 50 %;
- в) не більше 50 %;
- г) до 60 %.

70. Значення показника адекватності регулятивного капіталу має становити:

- а) не більше 10%;
- б) не більше 20%;
- в) не більше 30 %;
- г) не менше 10%;
- д) не менше 20 %;
- є) не менше 40%.

71. Показник, що відображає розмір регулятивного капіталу, необхідний для здійснення банком активних операцій, це:

- а) норматив мінімального розміру регулятивного капіталу банку;
- б) норматив адекватності регулятивного капіталу;
- в) норматив співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів.

72. Методом визначення достатності капіталу банку є:

- а) метод внутрішніх джерел поповнення капіталу;
- б) метод зовнішніх джерел поповнення капіталу;
- в) метод порівняльного аналізу показників;
- г) метод «регулюючих бухгалтерських процедур».

73. Показник, що застосовується у методиці декомпозиційного аналізу і є відношенням середніх активів до власного капіталу банку, це:

- а) коефіцієнт дохідності активів;
- б) коефіцієнт прибутковості капіталу;
- в) коефіцієнт прибутковості активів;
- г) мультиплікатор капіталу;
- д) чиста маржа прибутку.

74. Визначте, як відбивається взаємозв'язок між величиною прибутку і структурою джерел формування банківських ресурсів:

- а) для підвищення прибутковості капіталу необхідно збільшити відношення активів до капіталу, збільшуючи частку боргового фінансування;
- б) для підвищення прибутковості капіталу необхідно зменшити відношення активів до капіталу, скоротивши частку боргового фінансування;
- в) величина прибутку не залежить від структури джерел формування банківських ресурсів.

75. Визначте, чи існує залежність між значенням показника мультиплікатора капіталу й ризиком:

- а) чим меншим є значення мультиплікатора капіталу, то вищим буде ризик;
- б) чим вищим є значення мультиплікатора капіталу, то вищим буде й ризик;

в) залежності між показниками не існує.

76. Показник, що відбиває відношення валових доходів до сумарних активів банку, це:

- а) коефіцієнт дохідності активів;
- б) коефіцієнт прибутковості активів;
- в) чиста маржа прибутку.
- г) коефіцієнт прибутковості капіталу
- д) мультиплікатор капіталу;

77. Показник, що застосовується у методиці декомпозиційного аналізу і є відношенням середніх активів до власного капіталу банку, це:

- а) коефіцієнт дохідності активів;
- б) коефіцієнт прибутковості капіталу;
- в) коефіцієнт прибутковості активів;
- г) мультиплікатор капіталу;
- д) чиста маржа прибутку.

78. Визначте, як відбивається взаємозв'язок між величиною прибутку і структурою джерел формування банківських ресурсів:

- а) для підвищення прибутковості капіталу необхідно збільшити відношення активів до капіталу, збільшуючи частку боргового фінансування;
- б) для підвищення прибутковості капіталу необхідно зменшити відношення активів до капіталу, скоротивши частку боргового фінансування;
- в) величина прибутку не залежить від структури джерел формування банківських ресурсів.

79. Визначте, чи існує залежність між значенням показника мультиплікатора капіталу й ризиком:

- а) чим меншим є значення мультиплікатора капіталу, то вищим буде ризик;
- б) чим вищим є значення мультиплікатора капіталу, то вищим буде й ризик;
- в) залежності між показниками не існує.

80. Показник, що відбиває відношення валових доходів до сумарних активів банку, це:

- а) коефіцієнт дохідності активів;
- б) коефіцієнт прибутковості активів;
- в) чиста маржа прибутку.
- г) коефіцієнт прибутковості капіталу;
- д) мультиплікатор капіталу;

81. Довга відкрита валютна позиція виникає тоді, коли:

- а) зобов'язання перевищує вимоги;
- б) вимоги перевищують зобов'язання.

82. Конверсійна угода типу „ТОД”:

- а) це операція з датою валютування в день укладення угоди;
- б) це операція з датою валютування на наступний за днем укладення угоди робочий день;
- в) це операція з датою валютування на другий за днем укладення угоди робочий банківський день;
- г) це операція з датою валютування більше, ніж на 2 робочих банківських дні.

83. Для визначення нормативів відкритої валютної позиції до розрахунку капіталу береться сума капіталу, зафіксована за балансом на початок попереднього дня:

- а) неправильно,
- б) правильно.

84. Виберіть правильне визначення термінової угоди:

- а) угоди з поставкою обумовленої суми іноземної валюти у визначений строк за курсом, зафіксованим на момент її укладання;
- б) форвардна операція з обумовленням нефіксованої дати поставки валюти;
- в) одинична форвардна операція з обумовленням наявності визначеної дати валютування;
- г) комбінація двох протилежних конверсійних операцій.

Методи управління ризиком ліквідності. Методи та інструменти управління ліквідністю комерційного банку. Метод конверсії фондів. Метод управління резервною позицією. Метод управління кредитною позицією. Сек'юритизація.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Назвіть фактори, що впливають на потребу банку в ліквідних коштах.
2. Розкрийте поняття ліквідної позиції банку.
3. Що означає поняття "розрив ліквідності"?
4. Дайте характеристику способів оцінки потреби банку у ліквідних коштах

Питання для самостійного вивчення:

1. Які фактори впливають на динаміку ліквідності банку?
2. У чому полягають недоліки використання коефіцієнтного методу для оцінки потреби банку в ліквідних коштах?
3. Ліквідність як один із найважливіших показників надійності і платоспроможності банку.

Література [1-3; 8; 10; 11-13; 15; 18;19; 23-28; 34; 36; 37]

Тема 13. Хеджування ризиків у банку

Суть хеджування. Функціонування ринку похідних фінансових інструментів. Класифікація похідних фінансових інструментів. Взаємозв'язок хеджування і страхування.

Застосування форвардних контрактів в процесі хеджування. Ф'ючерсні контракти та організація біржової торгівлі ф'ючерсними контрактами. Ціноутворення при підписанні ф'ючерсних контрактів. Опціони та ефективність їх застосування. Свop-контракти.

Хеджування відсоткового ризику у банку. Хеджування ризику за допомогою форвардних контрактів. Хеджування ф'ючерсами відсоткових ставок. Опціони відсоткових ставок як інструменти хеджування ризику (угоди CAP, FLOOR, COLLAR). Хеджування відсоткового ризику банку на основі свop-контрактів. Хеджування валютного ризику банку.

Контрольні питання до семінарського заняття:

1. Класифікація похідних фінансових інструментів.
2. Застосування форвардних контрактів в процесі хеджування.
3. Ф'ючерсні контракти та організація біржової торгівлі ф'ючерсними контрактами.
4. Опціони та ефективність їх застосування. Свop-контракти.
- 5.Хеджування валютного ризику банку.

Теми рефератів:

1. Застосування форвардних контрактів в процесі хеджування.
2. Обмеження щодо використання строкових інструментів хеджування ризиків в Україні.

Література [1-3; 8; 10; 11; 13; 15; 19; 24-28; 34; 36; 37; 42; 44; 45]

Тестове завдання до модуля III

1. Здатність задовольняти готівкою передбачувані та непередбачувані зобов'язань банку, - це:

- а) платоспроможність;
- б) ліквідність балансу банку;
- в) рентабельність;
- г) стійкість банку.

2. Проблема ліквідності може виникнути:

- а) при здійсненні пасивних операцій банку;
- б) при здійсненні активних операцій банку;
- в) при здійсненні як активних, так і пасивних операцій банку.

3. Надмірна ліквідність породжує:

- а) втрату депозитів;
- б) порушення нормативних вимог Центрального банку;
- в) високу дохідність активів;
- г) дилему “ліквідність-прибуток”, адже найбільш ліквідні активи не генерують доходів.

4. Стан ліквідності банку здебільшого визначається такими чинниками:

- а) структура та стабільність ресурсної бази;
- б) структура та якість портфеля активів;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) обидві відповіді неправильні.

5. Стратегія управління ліквідністю, яка полягає в нагромадженні високоліквідних активів, які повністю забезпечують потреби ліквідності банку, має назву:

- а) стратегія збалансованого управління ліквідністю;
- б) стратегія запозичення ліквідних коштів;
- в) стратегія трансформації активів.

6. Метод оцінювання потреби в ліквідних коштах, який полягає у зіставленні загальної потреби в ліквідних коштах з наявними джерелами їх надходження, які перебувають у розпорядженні банку, має назву:

- а) метод фондового пулу;
- б) метод структурування фондів;
- в) метод показників ліквідності.

7. Метод визначення потреби банку в ліквідних коштах, за яким оцінюється різниця між залученням та використанням коштів у плановому періоді - це:

- а) метод джерел та використання коштів;
- б) метод структури коштів;
- в) метод показників ліквідності;
- г) метод розподілу коштів.

8. Якщо динаміка зростання високоліквідних активів вища темпів зростання кредитно – інвестиційного портфеля, то:

- а) банк нарощує матеріальну базу;
- б) посилює платоспроможність;
- в) зміцнює ліквідність;
- г) розвиває кредитну діяльність.

9. Норматив миттєвої ліквідності (Н4) має становити:

- а) не більше 25 %;
- б) не менше 30 %;
- в) не менше 20 %;
- г) не менше 40 %;

10. Норматив поточної ліквідності (Н5) має становити:

- а) не менше 20 %;
- б) не більше 20 %;
- в) не менше 30 %;
- г) не менше 40%;
- д) не більше 40 %.

11. Норматив короткострокової ліквідності банку (Н6) має становити:

- а) не менше 20 %;
- б) не більше 20 %;
- в) не менше 40 %;
- г) не менше 60%;
- д) не більше 60 %.

12. Співвідношення ліквідних активів та короткострокових зобов'язань з початковим строком погашення до одного року:

- а) ліквідність;
- б) поточна ліквідність;
- в) короткострокова ліквідність;
- г) миттєва ліквідність;

д) платоспроможність.

13. Ліквідність банку визначається як:

- а) достатній обсяг власних оборотних коштів банку;
- б) здатність банку своєчасно задовольнити кредитні заявки клієнтів;
- в) здатність банку в будь – який момент виконувати свої грошові зобов'язання;
- г) здатність банку залучати грошові ресурси в будь – який час за будь – якою ціною.

14. Нагромадження високоліквідних активів, які повністю забезпечують потреби ліквідності банку, а за виникнення попиту на ліквідні кошти активи продаються доти, доки не буде задоволено потреби у грошових коштах, відповідає стратегії управління ліквідністю:

- а) трансформації активів;
- б) запозичення ліквідних засобів;
- в) збалансованого управління ліквідністю.

15. Відношення різниці між залишками коштів на рахунку на кінець та на початок періоду до суми загальних надходжень за рахунком за той самий період, це показник:

- а) поточної ліквідності;
- б) рівня осідання грошових коштів за рахунком;
- в) середньої тривалості зберігання коштів на рахунку;
- г) розриву ліквідності.

16. Ризик, що визначається ймовірністю зміни ринкових цін на фінансові та фізичні (реальні) активи, що перебувають на балансі банку або обліковуються на позабалансових рахунках, є ризиком:

- а) інвестиційним;
- б) ліквідності;
- в) ціновим;
- г) ринковим;
- д) стратегічним;
- е) транзакційним.

17. Ризики, що визначаються ймовірністю грошових втрат і пов'язуються з непередбаченими змінами в обсягах, доходності, вартості та структурі активів і пасивів банку, є ризиками:

- а) фінансовими;
- б) функціональними.

18. До функціональних відносяться наступні ризики:

- а) базисний ризик
- б) документарний;
- в) інвестиційний;
- г) операційний;
- д) ринковий;
- е) ризик ліквідності;
- ж) ризик зміни відсоткових ставок;
- з) стратегічний;
- и) транзакції;
- к) всі перераховані;
- л) перераховані в пунктах а, б, в, з;
- м) перераховані в пунктах б, в, е, ж, з;
- н) перераховані в пунктах б, з, и;
- о) перераховані в пунктах г, е, з, и;
- п) перераховані в пунктах д, ж, з.

19. Непрямими показниками ризикованості банку є:

- а) коефіцієнт кореляції;
- б) коефіцієнт коваріації;

- в) стандартне (квадратичне) відхилення;
- г) мультиплікатор капіталу;
- д) співвідношення власних і залучених коштів банку;
- є) вага резервів на покриття кредитних ризиків в обсязі кредитного портфеля;
- ж) перераховані в пунктах а, б і в;
- з) перераховані в пунктах а, б, в і г;
- и) перераховані в пунктах г, д, є;
- л) всі перераховані.

20. До цінових ризиків банку не належать:

- а) валютний;
- б) ризик зміни вартості цінних паперів;
- в) кредитний;
- г) процентний.

21. Процес ідентифікації і звітування про концентрації активів і зобов'язань банку (за всіма валютами в розрізі клієнтів банку та пов'язаних з ними осіб) використовується в системі управління:

- а) базисним ризиком;
- б) операційним ризиком;
- в) ризиком ліквідності;
- г) валютним ризиком;
- д) ринковим ризиком;
- є) ризиком зміни відсоткових ставок.

22. Посилення систем контролю та внутрішнього аудиту; відпрацюванню систем повноважень і посадових інструкцій є заходами зменшення:

- а) фінансових ризиків;
- б) функціональних ризиків.

23. Ризик зміни вартості ресурсів, який виникає через різницю в строках погашення (для інструментів з фіксованою процентною ставкою) та переоцінки величини ставки (для інструментів із змінною процентною ставкою) банківських активів, зобов'язань та позабалансових позицій є типом ризику:

- а) базисного;
- б) валютного;
- в) зміни відсоткової ставки;
- г) ліквідності;
- д) операційного.

24. Ризик банк, що полягає у вірогідності не лише не отримати прибутку, а й можливості втратити власні кошти, за рахунок яких компенсуються фінансові втрати, є ризиком:

- а) допустимим;
- б) критичним;
- в) катастрофічним.

25. Вимірювання ризикованості за допомогою статистичних показників прийнятніше для оцінки:

а) зовнішніх стосовно банку суб'єктів аналітичного процесу, які оцінюють діяльність банку за його фінансовими результатами;

б) ризикованості діяльності банку відносно кожного конкретного виду ризику, на який наражається банк у процесі свого функціонування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Банківський менеджмент: питання теорії та практики [Текст] : монографія/ О. А. Криклій, Н. Г. Маслак, О. М. Пожар, Н. Г. Євченко, Т. Г. Савченко. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. – 152 с.
2. Банківський менеджмент : підручник / за ред. О. А. Кириченка, В. І. Міщенко. – К. : Знання, 2005. – 832 с.
3. Губарева І. О. Фінансовий менеджмент у банку : навчальний посібник / І. О. Губарева, О. М. Штаєр. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 240 с.
4. Закон України “Про Національний банк України” від 20.05.99 № 679-XIV
5. Закон України “Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень” від 18.11.03 № 1255-IV
6. Закон України „Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121-III зі зм. та доп. № 997-V (997-16) від 27.04.2007// ВВР, 2007, № 33, ст.440.
7. Закон України „Про цінні папери і фондовий ринок” від 23.02.06 №3480-IV
8. Заруба О.Д. Фінансовий менеджмент у банках: Навч. посіб. - К.: Знання, 1997. - 172 с.
9. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, Затв. постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.01р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>
10. Козьменко С. М. Стратегічний менеджмент банку : навчальний посібник / С. М. Козьменко, Ф. І. Шпиг, І. В. Волошко. – Суми : ВТД "Уні-верситетська книга", 2003. – 734 с.
11. Колодізев О. М. Фінансовий менеджмент у банку: методологія прийняття рішень у банківській сфері : навчальний посібник / О. М. Колодізев, І. М. Чмутова, І. О. Губарева. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2004. – 408 с.
12. Кочетков В.М. Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку: теоретико – методичні аспекти: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 238 с.
13. Криклій, О. А. Засади фінансового менеджменту в банку [Текст] / О. А. Криклій // Фінансовий менеджмент банку: навчальний посібник / І. В. Сало, О. А. Криклій. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – С. 157.
14. Криклій, О. А. Управління прибутком банку [Текст] : монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2008. – 136 с.
15. Любунь О.С., Грушко В.І. Фінансовий менеджмент у банку: Навч. посіб. - К.: Слово, 2004. - 296 с.
16. Мещеряков А.А., Лисяк Л.В. Фінансовий менеджмент у банках: Навч. посіб. - К.: ЦНЛ, 2006. - 208 с.
17. Положення “Про порядок визначення та застосування комплексної рейтингової оцінки комерційних банків за системою CAMEL”: Затверджене постановою Правління НБУ від 25.06.98 № 246.
18. Положення „Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні”: Затверджене постановою Правління НБУ від 2.06.09 р. № 315
19. Положення „Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України”: затверджене постановою Правління НБУ від 02.08.2004 № 361
20. Положення про порядок визначення справедливої вартості та зменшення корисності цінних паперів : Затв. постановою Правління НБУ від 17.12.03р. № 561.
21. Положення про порядок формування обов'язкових резервів для банків України : Затверджено Постановою Правління НБУ № 91 від 16.03.2006 р. [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0312-06>
22. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями: Затв. постановою Правління НБУ від 25.01.2012р. № 23 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>

23. Положення про регулювання НБУ ліквідності банків України: Затв. постановою Правління НБУ від 30.04.2009 №259 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0410-09>

24. Примостка Л.О. Банківський менеджмент: Хеджування фінансових ризиків: Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 1998. - 108 с.

25. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку: Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2008. - 280 с. 1-3; 8; 10; 11; 13; 15; 19; 24-28

26. Роуз П.С. Банковский менеджмент. Предоставление финансовых услуг: Пер. с англ./ Под науч.ред. В.Т.Севрука, Т.Н.Черкасова – М.: Дело, 1995

27. Сало І. В., Криклій О. А. Фінансовий менеджмент банку: Навч. посіб. - Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. - 314 с.

28. Система банківського менеджменту : навчальний посібник / за ред. О. С. Любуна, В. І. Грушко. – К. : Фірма "ІНКОС", 2004. – 480 с.

29. Тиркало Р. І., Щибиволок З. І. Фінансовий аналіз комерційного банку: основи теорії, експрес-діагностика, рейтинг: Навч. посібник. — К., 2008. —233 с.

30. Управління банківськими ризиками [Текст] : навч. посіб. / Л. О. Примостка, П. М. Чуб, Г. Т. Карчева та інші ; за заг. ред. Л. О. Примостки. – К. : КНЕУ, 2007. – 600 с.

Додаткова

31. Банківська справа: Навчальний посібник / За ред проф. Р.І. Тиркала – Тернопіль: Карт-бланш, 2001. – 314 с.

32. Васильченко З.М. Комерційні банки: реструктуризація та реорганізація: Монографія. – К.: Кондор, 2004. – 526 с.

33. Вітлінський В. В., Наконечний С. І. Ризик у менеджменті. — К.: Борисфен-М, 1996. — 326 с.

34. Васюренко О.В. Банківський менеджмент: Посіб. - К.: Академія, 2001. - 320 с.

35. Васюренко О.В. Банківський нагляд: підруч./ О.В.Васюренко, О.М.Сидоренко.- К.: Знання, 2011.- 502 с.

36. Заруба О.Д. Банківський менеджмент та аудит. - К.: Лібра, 1996. - 224 с.

37. Кириченко О., Гіленко І., Ятченко А. Банківський менеджмент: Навч. посіб. - К.: Основи, 1999. - 671 с.

38. Копилук О. І., Музичка О. М. Банківські операції: навч. посіб. - 2-ге вид., випр. і доп. - К.: ЦУЛ, 2012. - 536 с.

39. Косова Т.Д. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб./ Косова Т.Д. - К.: ЦУЛ, 2008. - 486 с.

40. Котковський В.С. Банківські операції: навч. посіб./ В.С.Котковський, О.В.Неізнестна.- К.: Кондор, 2011.- 498 с.

41. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: Навчальний посібник. – 4 – те вид., стер. – К.: Знання, 2004. – 215 с.

42. Марковський О.В. Концепція моделювання системи ризик-менеджменту комерційного банку/ О.В.Марковський. Держава та регіони, 2009.- №6. - С.123-126.

43. Петрук О.М. Банківська справа: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2004. – 461 с.

44. Тимків А.О. Функції ризик-менеджменту банку/ А.О. Тимків. Актуальні проблеми економіки, 2008.- №11. - С.224-233.

45. Сац Б.Б., Тимків А.О. Організаційне забезпечення інвестиційного ризик-менеджменту банку// Фінанси України, 2008.- №12. - С.97-106.

46. Щибиволок З.І. Аналіз банківської діяльності: Навч. посіб. - Вид. 2-ге, стер. - К.: Знання, 2007. - 311 с.

Електронні джерела

1. Офіційний сайт Верховної Ради України, законодавча база // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Офіційний сайт Національного банку України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua